

УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА

Романенко О. Б., Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова

Протягом останніх десятиліть реалізація інфраструктурних проектів в багатьох країнах світу успішно здійснювалася на основі державно-приватного партнерства (ДПП) – співробітництва держави та приватного бізнесу.

Державно-приватне партнерство – це оформлена договором форма узгодженої, конструктивної взаємодії держави (органів місцевого самоврядування) з приватним бізнесом, що передбачає взаємний розподіл ризиків і винагород у спільній діяльності щодо забезпечення поступального економічного розвитку державних (комунальних) підприємств та надання населенню якісних послуг [1, с. 67].

Попри наявність широких можливостей для держави розширювати свій фінансовий, технічний та управлінський потенціал у сфері публічних послуг, деякі проекти ДПП не мали успішного результату впровадження. Враховуючи їх складність та масштабність, значну тривалість проекту, невизначеність зовнішнього середовища, реалізація угоди може бути унеможливлена впливом великої кількості ризиків.

Ризиком державно-приватного партнерства є ймовірність настання несприятливої події, котра призводить до повної або часткової втрати ресурсів, недоотримання очікуваного соціально-економічного ефекту, недосягнення цілей реалізації проекту ДПП [2, с. 100].

У науковій літературі основним підходом до розподілу ризиків між сторонами є принцип ефективності, тобто ризики розподіляються між державним і приватним сектором відповідно до можливості кожної із сторін управляти ними. Однак, на практиці процес розподілу ризиків є складнішим і повинен враховувати наступні аспекти: ризик має нести та сторона, яка зацікавлена в активному управлінні ним, володіє або матиме ресурси, необхідні для вирішення питань, пов'язаних із ризиками по мірі їх виникнення з тим, аби зменшити їх негативну дію на проект, і має доступ до необхідних технологій та ресурсів для управління ризиком по мірі його прояву, може управляти ризиком з найменшими витратами і може забезпечити оптимальне співвідношення ціни та якості [3].

Традиційно, для більшості інфраструктурних проектів, що базуються на проектній схемі фінансування, вважається, що певні ризики (наприклад, ризик попиту, окремі фінансові ризики, ризик невчасного завершення проекту) перекладаються на проектну компанію незалежно від ролі, яку остання відіграє у проекті. За додаткові зобов'язання нести певні ризики така компанія отримує компенсацію у вигляді більш високої норми прибутку. Однак, оскільки на практиці проектне фінансування ДПП здійснюється переважно за рахунок кредиторів, а не інвестицій державного чи приватного партнерів, то кредитори намагаються обмежити взяті на себе проектною компанією ризики і вимагають,

щоб проектна компанія якомога більшу їх частину переклала на контрагентів проекту: споживачів послуг, покупців продукції, підрядників та субпідрядників, операторів тощо. Ефективний діапазон розподілу ризиків з позицій держави зображено на рис.1.

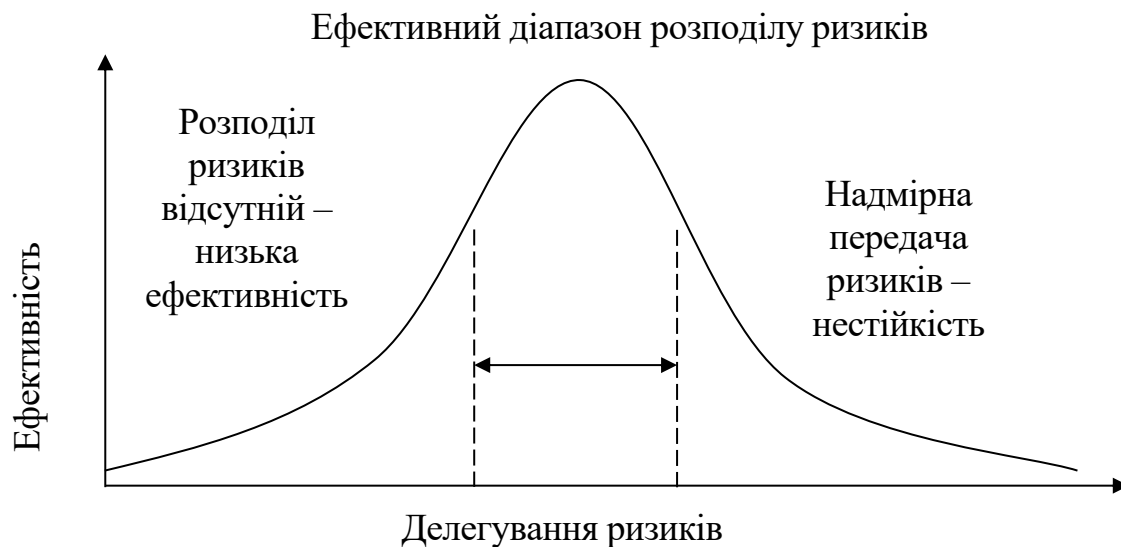

Рис.1 – Ефективність розподілу ризиків проектів ДПП з позицій держави

Для проведення оцінки можливих ризиків проекту державно-приватного партнерства необхідно здійснити його експертизу. Складові експертизи проекту ДПП наведено нижче.

Таблиця 1 – Складові експертизи проекту ДПП.

Аналіз стабільності економічного середовища
макроекономічний аналіз: фактичні та прогнознi коливання цін, витрат, рівня виробництва, доступності та якості, рівня конкуренції, попиту; наявність і місце розташування постачальників, чинників виробництва і провайдерів послуг; гнучкість, розвиненість і структурованість ринку праці, наявність кваліфікованих кадрів; фактичний та прогнозний рівень інфляції, процентних ставок, обмінного курсу, вартості та наявності трудових ресурсів, матеріалів і послуг; загальний стан інфраструктури, адміністративні витрати при імпорті-експорті товарів і послуг тощо.
Аналіз стабільності політичного середовища, законодавчий/нормативний аналіз
- форс-мажорні події (революція, зміна влади, війна, політичні заворушення тощо); - державне регулювання та оподаткування проекту, умови ведення бізнесу в довгостроковій перспективі (виконання зобов'язань державою, захист прав власності, надання гарантій, управління активами, ризики, пов'язані з оподаткуванням, можливість внесення змін до законодавства, за період реалізації проекту тощо); наявність, доступність та ефективність юридичного арбітражу, у тому числі час і кошти, необхідні для судових розглядів і виконання судових рішень; наявність гарантій щодо прав, які надаються кредиторам, тощо.

Фінансова експертиза проекту
фінансова стійкість проекту, його бізнес-план і прогнозовані доходи, а також питання, пов'язані з фінансовими ризиками: дані стосовно коливань обмінного курсу, рівня інфляції та відсоткових ставок, доступність механізмів хеджування, страхових угод, а також національний інструментарій та заходи щодо запобігання фінансових ризиків. Перевірка вразливих місць та "запасу міцності" проекту в разі настання ризиків – зокрема через процедуру так званого "стрес-тестування" фінансових коефіцієнтів (співвідношення позикових і власних коштів, коефіцієнта покриття кредитної заборгованості, коефіцієнта покриття боргу та норми прибутку тощо).
Аналіз технічної та технологічної придатності проекту
можливість отримання дозволів та погоджень на використання техніки і технологій, прийнятність графіка будівельних робіт, їхньої вартості, прогнозування витрат на експлуатацію, технічне обслуговування, ремонт, відновлення тощо.

В залежності від стадії життєвого циклу проекту існують наступні категорії ризиків ДПП [4, с.61]:

- Ризики, що виникають на етапі техніко-економічного обґрунтування проекту. Наприклад, екологічні ризики, неотримання всіх необхідних дозвільних документів, неможливість отримання/купівлі необхідної земельної ділянки, протести громадськості, низький рівень прийняття державних рішень, політичний супротив тощо.

- Ризики, що виникають на етапі фінансування проекту. До них відноситься коливання відсоткової ставки, зміни законодавства, низький рівень розвитку фінансового ринку, нереалістична оцінка вартості проекту, низький рівень зацікавленості інвесторів проектом та інші.

- Ризики, що виникають на етапі проектування об'єкту (велика кількість змін дизайну та характеристик; використання неперевіраних технологій; низький рівень кваліфікації тощо).

- Ризики, що виникають на етапі спорудження об'єкту. Наприклад, перевищення запланованого рівня витрат, затримки, екологічні забруднення, форс-мажори, низький рівень кваліфікації працівників, ненадійність залучених підрядників тощо.

- Ризики, що виникають на етапі експлуатації об'єкту. До них можуть відноситися низький рівень попиту, фактичне перевищення прогнозованих витрат на утримання, зміни у законодавстві, протести громадськості через занадто високі ціни, форс-мажори та інші.

Після класифікації ризиків необхідно провести якісну і/або кількісну оцінку даних ризиків з метою виявлення їх значимості і оцінки їхніх параметрів, а також величини можливого економічного збитку внаслідок їх настання та інших показників, необхідних для прийняття рішень про управління даними ризиками. Для кількісної оцінки потенційних ризиків досить часто використовують методи, які базуються на теорії ймовірності,

наприклад, метод Монте-Карло, а також для оцінки використовують аналіз чутливості та аналіз сценаріїв, розрахунок фінансових показників [4, с.61].

Таким чином, управління ризиками має бути спрямоване на виявлення, запобігання, стримування та зниження ризиків в інтересах проекту. Лише узгоджені спільні дії державного та приватного партнерів дозволять ефективно управляти ризиками державно-приватного партнерства та досягти поставленої власної та загальної мети.

Список використаних джерел:

1. Кайданник О. Б. Теоретико-методологічні підходи до визначення поняття державно-приватного партнерства / О.Б. Кайданник // Науковий вісник Чернівецького університету. Економіка. – 2014. – Випуск 681. – С. 63-68. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvchu_ec_2014_681_15

2. Бабяк Н. Д. Контролінг ризиків проектів державно-приватного партнерства [Електронний ресурс] / Н. Д. Бабяк // Фінанси України. – 2014. – № 6. – С. 95-111. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Fu_2014_6_10.pdf

3. Бондар Н. М. Державно-приватне партнерство у розвитку інфраструктурних галузей регіонів України: ризики учасників та їх ефективний розподіл [Електронний ресурс] / Н. М. Бондар. – Режим доступу: <http://ir.kneu.edu.ua:8080/bitstream/2010/1792/1/Bondar.pdf>

4. Ярошенко Л. Ризики державно-приватного партнерства та управління ними / Л.Ярошенко // Журнал «Ринок Цінних Паперів України». – 2018. – №1-2. – С. 57-63. – Режим доступу: <http://securities.usmdi.org/PDF/1059.pdf>

АНАЛІЗ ВІДМІННОСТЕЙ В ОБЛІКУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ МІЖ ВІТЧИЗНЯНИМИ ТА МІЖНАРОДНИМИ СТАНДАРТАМИ

Ромашко О. М., канд. екон. наук, Закревська О. М., магістр, Державний торговельно-економічний університет

Сьогодні перед управлінцями постають нові проблеми, серед яких є облік дебіторської заборгованості. Чим більше вітчизняних підприємств виходять на світовий ринок, тим більша увага приділяється веденню фінансового обліку та складання фінансової звітності відповідно до вимог міжнародних стандартів. Тому питання щодо злагожденості національних та міжнародних стандартів по відношенню до обліку дебіторської заборгованості набуває великої актуальності в Україні.

Всі Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку в обов'язковому порядку мають складатися до вимог Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та Міжнародних стандартів фінансової звітності. Однак деякі розбіжності присутні, у зв'язку з цим необхідно провести порівняльний аналіз НП(С)БО та МСБО, МСФЗ та визначити їх спільні та відмінні риси.

Варто відзначити, що в Україні існує окреме положення для регулювання обліку дебіторської заборгованості НП(С)БО 10 “Дебіторська заборгованість”, а в зарубіжних країнах не передбачено єдиного документу для цього об'єкту